Siebzehnter Jahrgang. Jüdische Pester Zeitung. Erscheint 3-mal wöchentlich.

יידישע פעסטער צייטונג

Nr. 76 זיעבצעהנטער יאהרגאנג בודאפעסט, פרייטאג כ תמוז ה׳תרמ״ה. Budapest 3. Juli 1885.

דיעזע בלאטט ערשיינט
דריימאל וואכענטליך
מאנטאג, מיטוואך אונד פרייטאג
אונד קאסטט
פיר אסטערייך-אונגארן
גאנציעהריג 8 גולדן אסטר. ווע.
האלביעהריג 4 גולדן אסטר. ווע.
פיערטעליעהריג 2 גולדן אסטר. ווע.
פיר׳ס אויסלאנד
גאנציעהריג 9 גולד. — קר. אַ. ווע.
האלביעהריג 4 גולד. 50 קר. אַ. ווע.
פיערטעליעהריג 2 גולד. 25 קר. אַ. ווע.

אויף דיעזע צייטונג קאנן מאן
יעדען טאג
פרענומעריראן.
אונד דער פרענומעראנדו-פרייס
בעטרעגט מיט דעם עסטאנגע דעם
ערסטען בלאטעס.

דיא רעדאקציאן בעפינדעט
זיך אין
בודאפעסט,
ווייטצנער בולוואר נומ׳ 29.
דאהין מאן אויך דיא פרענומעראנ-
אָנס-געלדער צו זענדען בעליעבען.

דאס נייע טיסא-עסלאר

מאן אינזערעם מישקאלצער שפעציאל-בעריכטערשטאטטער.

מישקאלץ, 2-טען יולי 1885.

ווענן עס מיר ניכט נאר זא ווערטהען מאכטע, מאנטשע אך מיר איינעם געפיהלעם דער שאדענפרייד קרעם ערוועקהרען, דאס עס גערעדע מישקאלץ אזט, דאס צום שיפלאטצע דיעזער נייערען שמאך גייאהרדען אזט, מישקאלץ, דעסען יודען דען מוטהגעסטען אונד הונגעבונגספאלסטען פערטהיל דיעזער דעם אונגארישען יודענטהומס, דען האבבע נאכטען ערנסט מעוועצעם פאללץ געבראכט האט. זיא וואר פען זיך האבמטזוג אין דיא ברוסט אונד פערקונדעטען ליעט מיט דען פלאטצלץ צו יודענפייינען גייאהרדענען אנטיסעמיטישען קרעטשען אים מארץ. „ווי יאהדען ניכט אלס יודען, זאגדערען אלס אונגארישע בירגער!“ דאס מאן יעטצט דיעזען גראסען פאטריאטען אין ניעם טיסא-עסלאר אייפזהרט, ווערד זיא יאהל שטערלץ גענג דאראן ערהאנגען, דאס זיא אייד נאר עטוואס אנדערעם ווענ אלס „אונגארישע בירגער“.

יאוואהל אין ניעם טיסא-עסלאר איזט עס, דאס דער אייפגעפיהרטע ווערד. אונטער דען דיעזען יודען, דיא זיך בין פאר איינען שאנדע, אבער דיא שווערגאבריכטען דעם „פונגערלעשען“ לוסטמאכטען, הערדישט דיזע דעם 28. יוני, אן ווערדעם שאנדע דיא דריא שא׳א-יאמאשער יודען אונטער שענראהמען מיט איפעפלאנגטעם גערעהר הערגאבראכט, אונד אונטער אינעם ווייטען פאהנפייף דורך דיא שמאדע בין אים גערעכטען בורגע געפיהרט וואהרדען, אייגע אינטערעסלאזע אייפרעגונג. דיא הייבלערשען הערגיפרינגען צוקען עטצט מיט דען אכסעלן, אדער שפרעכען אפען אונד אינפערבליטט פאן דעם „שא׳א-יאמאשער רוטעללען מארד“ דעסען טראטער מאן נאך איהר דער אנזיכט אייפהאנגען מוסס.

דיא יודען ווערבטס צעדען זיך פורכטזאם צו רוקק, אייגע טעפע גערעגערטגעשלאגענהייט, אין אנדערע אייפשפרעכ בעטערעם געפיהל האט זיך אידער בעמאכטעם, דיא ווייבען עם איזט, זיך דען גערעכטס ווערדען צו נאהדען אדער מיט אייגעם גיכטווידען אובער דען אינזולטען „פאלל“ צו שפרעכען, דען דיא האנגטען זיך פעללרעם ניכט צוריקהאלטען אידער פערבעטערונג אונד אידרעם גערעכטען צאהנג לויטען אייסדרוקק צו געבען.

דיא אייפגעגנג שטערקטע זיך בין אים אונגלייבליכע, אלס געסטערן (מיטוואך) דיא נאכ-ריכט פערבריטעט וואהרדע, דאס דער דאבבעער פאן נאר-אדא, אין 75 יאהרעע נרייז, אונטער שווארצגעלעגענהייטען הערדער געבראכט ווערדען ווערד. דער גרייזע דאבבעער ווערד אלס אייסערהרדענטליך פראמטער, הרוגער אונד ערפאהרענער מאן פערערטט. אונד ווערד ער ניכט ווערטען פאן דען יודען דער אונזעבונג אייפגעריכט אים זיך ראטה אונד בעלעהרונג ביא אים צו האלען, דעם טהאטען אייך קלייען אים שענע אונד ערקלערע אונד פרייעד אים שא׳א-יאמאש, אינגלקליכערע ווייזע געטאה דיעם איינגע מאנע נאר דעם פערשווינדען דער דרישטהאלט, אהרענען יולאנא יאהרגא אין שא׳א-יאמאש, אונד דיעזע טהאטאכע געגענע, אים זיא אין אינ-טערבונגסהאפט צו צעהען אונד אים דען בעטאנ-טען דאבבע פאר דאס נעריכט צו לאדען.

דאס הייבענערען דעם נאר-אדאר דאבבע-נער אין דיא אינטערזוכונג פערליהט דערזולבען אינבעריגנג איינען „רוטעללען“ כאראקטער, אונד ווענן שטאטסאנוואלט אונד אינטערזוכונגסריכטער עס אייך ניכט איינגעשטעהען, זא איזט עס ניכטס דעסטאוניינער טהאטזאכע, דאס דיא דען „רוטעללען מארד“ אונד ניכטס אנדערעס זוכען.

דיא פרייען אונד קונדער (אייר 5 אונד 4 יאהרגאנג) דער אן נטרוכונגסהאפט געצאגענען ווערען, וואהרדען געסטערן פערהאדט. דאס פאהרגע-הען דעם אונטערזוכונגסריכטערס ביא דיעזעם פער-הארע ערגעבען זיך אן דיא בעריכטמטען „פער-הארע“ אזט בארגמ׳ים, נאר דעסען רוהם עס הערדען אמאם פראגמ׳ו זעהר צו דורכטען שיינט.

דער ערריכטהאפ האט — ווא איך זאגטען פערגעדטע — אבשטאנד דאפאן גנאממען, דען נאר-אדאר דאבבעער הערהער בריגנען צו לאסטען, דערזולבע ווערד אבער בים קאטיער גערכטס-האפע פערהאדט ווערדען, ווענן ער שאן דורכ ניכט פערהאדט ווערדען איזט.

ווא איך אים נטער מוועללע ערפאהרע, בעפאנד זיך דיעזער שאנע גיזוא אנדר, אין גזעללשאפט מעהרערער בעקאנגטער אנטיסעמיטען אין שא׳אזיאמאש, אים דאס פאלק אבער דען אללערגיעסטען „רוטעללען מארד“ — אויפגעקלארט.

דיא פאהרגטעריכונג ווערד, ווא איך פער-נעהמע, אם 7. אדער 8. דיעזעם בעגעבען זיין.

זא ווייט דער בעריכט אינזערעם פערטהייענד-ווערטען מישקאלצער בעריכטערשטאטטערס, ווא אים בעגעפפען, זא ווערד ווער פאן דען ערגיינגנסס ניכט אים מיטדעסטען אבערראשט. אין איינעם לאנ-דע ווא עס איינער ראפפיגערטען בעשאריגבאנדע געשטאנדען איזט, דאס פאלק צו מארד הייב נעגען דיא ווידען אייפגאדערען. ווא דיא עהרע דעם איינצעלנען, ווא דיא דער גזואמטהייט פאן דיעזען עלענדען פרוא בעשטפפט אונד בעשטטעט ווערדען דארף, ווא דיא שיכלען לענען אונד פער-לוסטיגען פאן דיעזען ארבייטסטיען הונגעליידערן אינגעשטאפט בעטרעבען ווערדען לאנגען, דא האנגט עס נאר ניכט אנדערס, דא מוסט עס גיר זא קאמען.

מיטטעפפאהרגעם קאלמאן פאן טיסא פאהרדערטע דען ווענגעשפאן דעם באשאדער קא-מטאטס הערדען ווארם מעלעגעד טעלעגראפיש אייף, ער מאנע אזט, אלס מיטטעפ דעם אינגען אבער דיא פאהרגנג אין שא׳א-יאמאש אייפזהרלידען לוסטן בעריכט עשטאטטען. אם 30. יוני לאנגטע דער בעריכט דעם ווענגעשפאנגען אים מיטטעפ-דעם אינגען אן אין ווערגעם דיעזער דען אללגעגענזא זא דארטטעללטן. ווא דער בעריכט דעם מישקאלצער שטאטסאנוואלטעס, דען ווער אין אינ-זערער מטטיאזיטמער פערפפפנטליכטען, גיר ווייזט דער ווענגעשפאנן צום שלוסטע דיעגעם בע-ריכטעם אייף דיא נעפאהר הין, ווערגע דיא פער-בריטונג דער דעגגראפנגען בעריכטע, דיא דיא זאכע אלס „רוטעללען מארד“ דארשטעללען הער-פאהרזפען לאנגען, דער ווענגעשפאנן בטטעט אינ-שטרוקציאנען, ווא ער זו טהון האבבע, אים דיא אנטטעמטטיטע אנטאגען אין דיעזער ריכטונג פערזולדען צו לאנגען.

„עדיעטערטעט“ דאס אין זיינער נעסטרינגען ניממער דען בעריכט דעם מישקאלצער שטאאטס-אנוואלטעס אים אינזערעם בלאטטע וואהרטהייטליך איבערנאממען, האט דען לעטצטען זאטץ. אין ווערגע בעם זיך דער שטאאטסאנוואלט פערדאממענד אי׳ בער דאס פערבריעכעריטשע טרייבען דעם „פונגע-לעגטען“ אויסשפרוכט. גאנץ אין אויסגעם אם דאס דאס בעטא׳רכבלאטט הייטע דיעזען בע-ריכט ברינגען מאנגטע, נאכדעם עס זיינע שטטטיגע גאללע גגען אינזער בלאטט אויסשטטעטע. דיעזעם פאהרגעהען דעם „עדיעטערטעט“ בעדארף וואהל קיינעם וויטערען קאממענטאר. גאנץ אינפאר-דערט איזט אינזער בערעכט פאם געסטרינגען „גייען פעסטער זשורנאל“ איבערנאממען וואהרדען.

דיא אייסגליים-פערהאנדלונגען.

אם 7. יולי בעגאנגען דיא פערהאנדלונגען דער ערגיינונג דעם אייסגלייבעם צווישען אונגארן אונד אסטערייך, דער אים קאמענדען אחרע זיין עגדע ערהייבט, ווייל דיא צעען אחרע אבל יפען, פיר דיא ער אבגעשלאסען וואהרדע. עס זאלל אייגע איינ-גונג דער בייען רעגיערונגען אבער פאלגענדע פונקטע ערגעבען ווערדען:

1. דיא קויאטע-פראגע, דאס איזט דיא פראגע, וויעפיעל יעדע דער רעגיערונגען צו דען געמיינ-שאפטלעכען אויסגאבען בייצוטראגען האבען ווערד, (גענעגוואהרט איזט דיא פערטהייונג דערארט, דאס אונגארן 30 אונד אסטערייך 70 פראצענט דער גמיינשאפטלעכען אויסגאבען טראגט.)

2. דאס צאלל אונד האנדעלסבילדניס. (גע-גענוואהרט איזט דער צאלל פיר דאס אייסלאנד פיר בייריע שטאאטען גלייך. אונד בעשטיהט קיינע שראנקע צווישען אהנען. עבענוא ווערדען האנדעלס-פערטראגע נור מיט איבערגינשטטיגע דער צוויא רעגיערונגען געשלאסען.

3. דיא רעגעלונג דעם פערהאלטניסעם צור אסטערייכיש-אונגארישען בעשטעלבאנד, דיא דאס דעכט גגעגעבען, גלייכטיג באנקנאטען הערוסצוגע-בען, אונד דיא ענגיגונג דעם אבגייפערטען פרי-וילעגיאומס. (דיא באנק האט ביא דער גגוואמטס-מאגארבע איינע אפהרדונג פאן 80 מיללאנען גע-האבט, אייף ווערלבע עטוואס מעהר אלס איינע האלב-בע מיללאן אבגעגאהלט איזט. ווענן דאס פריוי-לעגיאום ניכט ערגיעבט ווערד, זא האט אונגארן 30 פראצענט דער שולד צו איבערנעהמען. דיא עס אן 50 אהרדלבען האטען אחנע פערגיגונג אן אס-טערייך צו צאהלען האט.)

4. דיא פערגאבונג איבער דיא ציקקער, בראנטווין, אונד בערבططטערונג, האט זיך דען פערהאלטניסען ביידער לאנדער געדעכט ווערדע.

5. דיא רעגעלונג דעם פערהאלטניסעם צום ללאיד. (דאס איזט איינע שפפפרטסזוללשאפט, דיא לאנגע צייט דיא פערטטטעלונג דעם אבגע-וועגשען האנדעלס אללין בעזאגטע אונד דאדער פאן דער געמיינזאמען רעגעלונג איינע סיטוציאן ערהיעלט.)

6. איינע גלייכמאסיגע בעططططונג דער גע-וועטע איבער אסטקראנגע, אונד אקציענגעזעלל-שאפטען, זא דיא דער גזוויערבע אונד וויטהשאפט-ליכען גגנאסענשאפטען.

דא גלייך בים צוזאמענטרططטע דעם אסטער-ריכשען ריכסטאגעס דיא רעגעלונג אייגע צאלל-ערהאהנגספאהרלאנג מאכען ווערד, גגגען דיא איך

נגר אין דיא אינטערזוכונג פערליהט דערזולבען אינבעריגנג איינען „רוטעללען“ כאראקטער, אונד ווענן שטאאטסאנוואלט אונד אינטערזוכונגסריכטער עס אייך ניכט איינגעשטעהען, זא איזט עס ניכטס דעסטאוניינער טהאטזאכע, דאס דיא דען „רוטעללען מארד“ אונד ניכטס אנדערעס זוכען.

דיא פרייען אונד קונדער (אייר 5 אונד 4 יאהרגאנג) דער אן נטרוכונגסהאפט געצאגענען ווערען, וואהרדען געסטערן פערהאדט. דאס פאהרגע-הען דעם אונטערזוכונגסריכטערס ביא דיעזעם פער-הארע ערגעבען זיך אן דיא בעריכטמטען „פער-הארע“ אזט בארגמ׳ים, נאר דעסען רוהם עס הערדען אמאם פראגמ׳ו זעהר צו דורכטען שיינט.

דער ערריכטהאפ האט — ווא איך זאגטען פערגעדטע — אבשטאנד דאפאן גגנאממען, דען נאר-אדאר דאבבעער הערהער בריגנען צו לאסטען, דערזולבע ווערד אבער בים קאטיער גערכטס-האפע פערהאדט ווערדען, ווענן ער שאן דורכ ניכט פערהאדט ווערדען איזט.

ווא איך אים נטער מוועללע ערפאהרע, בעפאנד זיך דיעזער שאנע גיזוא אנדר, אין גזעללשאפט מעהרערער בעקאנגטער אנטיסעמיטען אין שא׳אזיאמאש, אים דאס פאלק אבער דען אללערגיעסטען „רוטעללען מארד“ — אויפגעקלארט.

דיא פאהרגטעריכונג ווערד, ווא איך פער-נעהמע, אם 7. אדער 8. דיעזעם בעגעבען זיין.

זא ווייט דער בעריכט אינזערעם פערטהייענד-ווערטען מישקאלצער בעריכטערשטאטטערס, ווא אים בעגעפפען, זא ווערד ווער פאן דען ערגיינגנסס ניכט אים מיטדעסטען אבערראשט. אין איינעם לאנ-דע ווא עס איינער ראפפיגערטען בעשאריגבאנדע גגעשטאנדען איזט, דאס פאלק צו מארד הייב נעגען דיא ווידען אייפגאדערען. ווא דיא עהרע דעם איינצעלנען, ווא דיא דער גזואמטהייט פאן דיעזען עלענדען פרוא בעשטפפט אונד בעשטטעט ווערדען דארף, ווא דיא שיכלען לענען אונד פער-לוסטיגען פאן דיעזען ארבייטסטיען הונגעליידערן אינגעשטאפט בעטרעבען ווערדען לאנגען, דא האנגט עס נאר ניכט אנדערס. דא מוסט עס גיר זא קאמען.

מיטטעפפאהרגעם קאלמאן פאן טיסא פאהרדערטע דען ווענגעשפאן דעם באשאדער קא-מטאטס הערדען ווארם מעלעגעד טעלעגראפיש אייף, ער מאנע אזט, אלס מיטטעפ דעם אינגען איבער דיא פאהרגנג אין שא׳א-יאמאש אייפזהרלידען לוסטן בעריכט עשטאטטען. אם 30. יוני לאנגטע דער בעריכט דעם ווענגעשפאנגען אים מיטטעפ-דעם אינגען אן אין ווערגעם דיעזער דען אללגעגענזא זא דארטטעללטן. ווא דער בעריכט דעם מישקאלצער שטאאטסאנוואלטעס, דען ווער אין אינ-זערער מטטיאזיטמער פערפפפנטליכטען, גיר ווייזט דער ווענגעשפאן צום שלוסטע דיעגעם בע-ריכטעם אייף דיא נעפאהר הין, ווערגע דיא פער-בריטונג דער דעגגראפנגען בעריכטע, דיא דיא זאכע אלס „רוטעללען מארד“ דארשטעללען הער-פאהרזפען לאנגען, דער ווענגעשפאן בטטעט אינ-שטרוקציאנען, ווא ער זו טהון האבבע, אים דיא אנטטעמטטיטע אנטאגען אין דיעזער ריכטונג פערזולדען צו לאנגען.

„עדיעטערטעט“ דאס אין זיינער נעסטרינגען ניממער דען בעריכט דעם מישקאלצער שטאאטס-אנוואלטעס אים אינזערעם בלאטטע וואהרטהייטליך איבערנאממען, האט דען לעטצטען זאטץ. אין ווערגע בעם זיך דער שטאאטסאנוואלט פערדאממענד אי׳ בער דאס פערבריעכעריטשע טרייבען דעם „פונגע-לעגטען“ אויסשפרוכט. גאנץ אין אויסגעם אם דאס דאס בעטא׳רכבלאטט הייטע דיעזען בע-ריכט ברינגען מאנגטע, נאכדעם עס זיינע שטטטיגע גאללע גגען אינזער בלאטט אויסططططעטע. דיעזעם פאהרגעהען דעם „עדיעטערטעט“ בעדארף וואהל קיינעם וויטערען קאממענטאר. גאנץ אינפאר-דערט איזט אינזערע בערעכט פאם געסטרינגען „גייען פעסטער זשורנאל“ איבערנאממען וואהרדען.

דיא אייסגליים-פערהאנדלונגען.

אם 7. יולי בעגאנגען דיא פערהאנדלונגען דער ערגיינונג דעם אייסגלייבעם צווישען אונגארן אונד אסטערייך, דער אים קאמענדען אחרע זיין עגדע ערהייבט, ווייל דיא צעען אחרע אבל יפען, פיר דיא ער אבגעשלאסען וואהרדע. עס זאלל אייגע איינ-גונג דער בייען רעגיערונגען אבער פאלגענדע פונקטע ערגעבען ווערדען:

1. דיא קויאטע-פראגע, דאס איזט דיא פראגע, וויעפיעל יעדע דער רעגיערונגען צו דען געמיינ-שאפטלעכען אויסגאבען בייצוטראגען האבען ווערד. (גגגענוואהרט איזט דיא פערטהייונג דערארט, דאס אונגארן 30 אונד אסטערייך 70 פראצענט דער גגמיינשאפטלעכען אויסגאבען טראגט.)

2. דאס צאלל אונד האנדעלסבילדניס. (גגגע-גענוואהרט איזט דער צאלל פיר דאס אייסלאנד פיר בייריע שטאאטען גלייך. אונד בעשטיהט קיינע שראנקע צווישען אהנען. עבענוא ווערדען האנדעלס-פערטראגע נור מיט איבערגינשטטיגע דער צוויא רעגיערונגען געשלאסען.

3. דיא רעגעלונג דעם פערהאלטניסעם צור אסטערייכיש-אונגארישען בעططططלבאנד, דיא דאס דעכט גגגעגעבען, גלייכטיג באנקנאטען הערוסצוגע-בען, אונד דיא ענגיגונג דעם אבגייפערטען פרי-וילעגיאומס. (דיא באנק האט ביא דער גגוואמטס-מאגארבע איינע אפהרדונג פאן 80 מיללאנען גגע-האבט, אייף ווערלבע עטוואס מעהר אלס איינע האלב-בע מיללאן אבגעגאהלט איזט. ווענן דאס פריוי-לעגיאום ניכט ערגיעבט ווערד, זא האט אונגארן 30 פראצענט דער שולד צו איבערנעהמען. דיא עס אן 50 אהרדלבען האטען אחנע פערגיגונג אן אס-טערייך צו צאהלען האט.)

4. דיא פערגאבונג איבער דיא ציקקער, בראנטווין, אונד בערבططططטערונג, האט זיך דען פערהאלטניסען ביידער לאנדער געדעכט ווערדע.

5. דיא רעגעלונג דעם פערהאלטניסעם צום ללאיד. (דאס איזט איינע שפפפרטסזוללשאפט, דיא לאנגע צייט דיא פערططططעלונג דעם אבגע-וועגשען האנדעלס אללין בעזאגטע אונד דאדער פאן דער געמיינזאמען רעגעלונג איינע סיטוציאן ערהיעלט.)

6. איינע גלייכמאסיגע בעططططונג דער גע-וועטע איבער אסטקראנגע, אונד אקציענגעזעלל-שאפטען, זא דיא דער גזוויערבע אונד וויטהשאפט-ליכען גגגאסענשאפטען.

דא גלייך בים צוזאמענטרططططטע דעם אסטער-ריכשען ריכסטאגעס דיא רעגעלונג אייגע צאלל-ערהאהנגספאהרלאנג מאכען ווערד, גגגען דיא איך

דאס נייע טיסא-עסלאר

מאן אינזערעם מישקאלצער שפעציאל-בעריכטערשטאטטער.

מ׳ישקאלץ, 2-טען יולי 1885.

ווענן עס מיר ניכט נאר זא ווערטהען מאכטע, מאנטשע אך מיר איינעם געפיהלעם דער שאדענפ-רייד קרעם ערוועקהרען, דאס עס גערעדע מישקאלץ אזט, דאס צום שיפלאטצע דיעזער נייערען שמאך גייאהרדען אזט, מישקאלץ, דעסען יודען דען מוטהגעסטען אונד הונגעבונגספאלסטען פערטהיל דיעזער דעם אונגארישען יודענטהומס, דען האבבע נאכטען ערנסט מעוועצעם פאללץ געבראכט האט. זיא וואר פען זיך האבמטזוג אין דיא ברוסט אונד פערקונדעטען ליעט מיט דען פלאטצלץ צו יודענ-פייינען גייאהרדענען אנטיסעמיטישען קרעטשען אים מארץ. „ווי יאהדען ניכט אלס יודען, זאגדערען אלס אונגארישע בירגער!“ דאס מאן יעטצט דיעזען גראסען פאטריאטען אין ניעם טיסא-עסלאר אייפזהרט, ווערד זיא יאהל שטערלץ גגגג דאראן ערהאנגען, דאס זיא אייד נאר עטוואס אנ-דערעם ווענ אלס „אונגארישע בירגער“.

יאוואהל אין ניעם טיסא-עסלאר איזט עס, דאס דער אייפגעפיהרטע ווערד. אונטער דען דיעזען יודען, דיא זיך בין פאר איינען שאנדע, אבער דיא שווערגאבריכטען דעם „פונגערלעשען“ לוסטמאכטען, הערדישט דיזע דעם 28. יוני, אן ווערדעם שאנדע דיא דריא שא׳א-יאמאשער יודען אונטער שענראהמען מיט איפעפלאנגטעם גגגערהר הער-אינגעבראכט, אונד אונטער אינעם ווייטען פאהנפייף דורך דיא שמאדע בין אים גערכטטגע, בירגע געפיהרט וואהרדען, אייגע אינטערעסלאזע אייפרעגונג. דיא הייבלערשען הערגיפרינגען צוקען עטצט מיט דען אכסעלן, אדער שפרעכען אפען אונד אינפערבליטט פאן דעם „שא׳א-יאמאשער רוטעללען מארד“ דעסען טראטער מאן נאך איהר דער אנזיכט אייפהאנגען מוסס.

דיא יודען ווערבטס צעדען זיך פורכטזאם צו רוקק, אייגע טעפע גערעגערטגעשלאגענהייט, אין אנ-אייפפיליך בעטערעם געפיהל האט זיך אידער בעמאכטעם, דיא ווייבען עם איזט, זיך דען גערכטטס-ווערדען צו נאהדען אדער מיט אייגעם גיכטווידען אובער דען אינזולטען „פאלל“ צו שפרעכען, דען דיא האנגטען זיך פעללרעם ניכט צוריקהאלטען אידער פערבططططערונג אונד אידרעם גגגערעכטען צאהנג לויטען אייסדרוקק צו געבען.

דיא אייפגעגנג שטערקטע זיך בין אים אונגלייבליכע, אלס געסטערן (מיטוואך) דיא נאכ-ריכט פערבריטעט וואהרדע, דאס דער דאבבעער פאן נאר-אדא, אין 75 יאהרעע נרייז, אונטער שווארצגעלעגענהייטען הערדער געבראכט ווערדען ווערד. דער גרייזע דאבבעער ווערד אלס אייסערהרדענטליך פראמטער, הרוגער אונד ערפאהרענער מאן פערערטט. אונד ווערד ער ניכט ווערטען פאן דען יודען דער אונזעבונג אייפגעריכט אים זיך ראטה אונד בעלעהרונג ביא אים צו האלען, דעם טהאטען אייך קלייען אים שענע אונד ערקלערע אונד פרייעד אים שא׳א-יאמאש, אינגלקליכערע ווייזע געטאה דיעם איינ-גע מאנע נאר דעם פערשווינדען דער דרישטהאלט, אהרענען יולאנא יאהרגא אין שא׳א-יאמאש, אונד דיעזע טהאטאכע געגענע, אים זיא אין אינ-טערבונגסהאפט צו צעהען אונד אים דען בעטאנ-טען דאבבע פאר דאס נעריכט צו לאדען.

דאס הייבענערען דעם נאר-אדאר דאבבע-

דיעזע בלאטט ערשיינט
דריימאל וואכענטליך
מאנטאג, מיטוואך אונד פרייטאג
אונד קאסטט
פיר אסטערייך-אונגארן
גאנציעהריג 8 גולדן אסטר. ווע.
האלביעהריג 4 גולדן אסטר. ווע.
פיערטעליעהריג 2 גולדן אסטר. ווע.
פיר׳ס אויסלאנד
גאנציעהריג 9 גולד. — קר. אַ. ווע.
האלביעהריג 4 גולד. 50 קר. אַ. ווע.
פיערטעליעהריג 2 גולד. 25 קר. אַ. ווע.

שיר וכוחי בין האותיות אלף ויוד

(פאַרטעטצונג.)

יוד:

לאומת זה יש „להכתיבה"
על „הדבור" מעלה חביבה:
כי אם אין כתב בזה
דברי חכמה אמרי שפר,
אז אם ברצון איש אחר,
דברי הספר לקריא ולשתר,
יכול להתבונן בראיה ומרשבה
במהירות יותר נשגבה,
אותן המלות והדבורים,
כי בחדש עין עבור על האמרים:
לא כן אבל אם המחבר,
פה אל פה אתי ידבר,
עומד נגב מאזן שומע
דברי המחבר, מפי נובע
שיאל משיב, בינה וסותר,
הלא ערוך לזה זמן יותר. —

האלף:

גם בזה „להדבור" הותרין:
ואם בחדר לב, שמע הפתרון:
האם לא מבין התלמוד יותר,
מפי רבו שומע מבאר ופותר,
ופה אל פה ידבר אתו —
מבאשר למד בכתב עצו?
אמור נא אם אינני בכר,
הלא לך לדברי הוכחה! —

יוד:

אבל „לכתיבה" תועלת אחרת,
האם! מה יקר עם-עפרת!
כי „הדבור" לא יעיל אך לשומע
אבל „הכתב" לכל לקריא יודע!
לכן לדברי אלפה אשורה,
כי „מהדבור" תרון „להכתיבה":
ואם כן איפא לך התבאר,
כי בעדם לי עלון להתפאר.

האלף:

בכל זאת, אתך לתוכח אריבה,
אם גם בדברות: „תרון להכתיבה":
כי הן אתה אך בעבור זה תתגדל,
אבל אנכי לתוכח אשתדל,
הוית אני מעד עצמיתי תכונתי
יותר ממך, ורבה גדולתי!

יוד:

אם כן דבריך השמיע,
אחרי כן גם אנכי אביע.

האלף:

דע כי חכמת כל האותיות,
בחברה שלי הגם תלויות:
שקול חברתי חברה פשטה,

מדריאה נמשכה ושמוטה,
משיתף הגני לכל אותיות ותגיעות,
נבלע בהן ואני נרגש במוצאות,
ומעתה הגני ממך מבקש ודורש,
הודה: שאני העיקר והשורש,
לכל אותיות ותגיעות באלפא-ביתא,
כאשר אתה לדעת תראה. —
ואם כן במשפט אחשוב אחדיש,
כי הגני גם לך לאדון וראש! —

יוד:

צדקת בזה אלופי אדוני!
בכל זאת כי בסוף בסוני,
אוכיח לך ואערכה לעיניך,
ותראה כי „מאמה" בוני ובוניך.

(פאַרטעטצונג פאָלגט)

בריעף דער רעדאקציאָן.

תעדין ג. פ. טלוסטו: דער מאָקראַטיע הייסט פאָלקסהערשאַפט. וויא נאַמרוך דורך דאס פאָלק געוואַהלטע אבגעאָרדנעטע געטרעטענשאַפטלך מיט דער רעגירונג געזעטצע שאַפען אונד פיר איהרע בעפאָלגונג אָרגען. דיא דעמאָקראַטיע פערזיכערט, דאס נוטצ דער איינצעלנע אָדער איינע קלאַסע דעם פאָלקעס (דיא אריסטאָקראַטיע) נאָך איינעגער וויזלקיהר רעגירונג, אונד דיא פערוואַלטונג פריי הייט דעם איינצעלנען אָדער געוויססער קלאַסען אונטער דרוקקע. דיא דעמאָקראַטישע פאַרטייא אונד אלס אלס אָרגאַן אונד אלס אָרגאַן אונד אלס אָרגאַן אונד

שפאנין; גרגענד אבער האט עס אויך זא שרעקלד געליטטען, גרגענדס וואורדע עס זא גרייזאם צערפלייטשט ווא אין שפאנין. וואס איזט עס אויך געוואורדען דזיטדעס. דאס איינסט זא געוואלטיגע, וועלטבעהערשענדע שפאניען, דעסטען קאנג זיך ריהמען קאנגטע. דאס אין זיינעם הייבע דיא זאנגע ניכט אונטערגעהע! דאס הייטיגע שפאניען איזט קיים דיא לייבע יעגעס גראסען שפאניענס דער פערגאנגענהייט. אים איינגעדרען צערפלייטשט, דאס פאלק פערלאמטען, אבערגלויבישע, אבערגלויבישע, האבמוטהיג אונד בלוטארם. נאך אויסען איזט שפאניען איינע גולל אונד צאהלט ביא איינטיגס ניכט דיא פיעל אלס דאס קלייינע האללאנד, דאס קוים דען פינפטען טהייל דער איינוואהנערצאהל שפאניענס אין זיך פאסט. אין יעדער אדער דיעזעס קלייינען שטאאטעס פלוריט פרישעס וואהרעס בלוט, פרייהייט, האנדעל, געווערבע, וויסענשאפט. אדער זאגען ווי מיט איינעס וואהרט דער ווישיג גיסט האט דארט זיינע האפסטע בלוטהיג פרייהייט. שפאניען וואר איינסט דער זטיין דיעזעס גיסטעס אונד עס האט דיא וועלט בעהערשט, שפאניען אבער האט דיא זיין פערטרעטען אונד האללאנד האט זיא איינגענאמטען. וועגן זיך דאך דיא פאלקער דיעזע וועלטגעשיכטליכע לעהרע מערקען מאכטען!

* (פאם גיאנראנאסאלל דער עדלע אונד דער גיאנראפאלל אין אמעריקא בעקאנגט. אין מאכטגער שטראם שטרעבט זיך פאן איינער אינגעהיריגען האלע אין דיא טעפע איזט פעלוגנמאססען, אן וועלכען דאס וואססער צערשטעכט אונד אויף איינער מיטע אין דער הונדע איינען פיינען שפיהלעגען פערבייטעט אן דער נאהע פערגיסמט דאס אהר אין בעשיטעלונגס גיראנגער אונד גערוהל. עס איזט דיעזער וואססערפאלל אין וואנדער דער נאטור, דאס פאן טיזענדען אונד אבער טיזענדען דיזענדען שטעטס אומלאגערט אונד אנגעשטיגט וואורד. דער בעהוהטע זייטאנגער בלאנדיג איזט אויף איינעס גשפאנגטען זייל איבער דען פאלל גגאנגען, מאן האט אויף עלעקטרישע בעלייכטונג דער וואסבשטיגערונג וואססערמאססע אנגעבראכט, וואס איינען אבלוק גזייאהרען אלל, ווא קיין ווייטער צו פינדען איזט. פאר כיריעס שפאנגען אין בערגמאנער שיטמער אין דען בריזענדען וואססערשטרעל. פאן דער בריקקע, דיא דאריבער גשפאנגען איזט, אונד פאנד זיינען טאר דאבייא שאן זיין האנגעדע אויס אויס דער פאן גגעמאכט וואורדען. דאס הערבאפאללענדע וואססער צו בעגשטען, זא ווא דאס וואססער פיר דיא מיהלראדער צו בעיעגנען דערזעלבען בעגשטאנד וואר. דיעזער פאלל איזט גין פערוויילכליכ וואורדען; איינע דיעזע

דיא אפטער דער דאבארא.

היסטאריישער ראמאן איז דעם 17-טען יאהרהונדערטס.

(162-טע פארזעצונג.)

איינע דער פארנעהמסטען עריגענגען וואר אויאך דאפון אין ווערי איינגעקלאמטער אונד זעהר ווייטער מאנן. דיעזער דאכטע מיזן אלל דען נאפטען שטעדטן אבער דאס גאנצליכע דאזיגדעלעגענ אונדעס פאלקעס אין זיך, אונד וואר בעליט, גוט אונד בלוט אן דיא אונבאדאנגיגקייט אזיאטען צו זעטצען. אללע זיינע פריעדע טראטען אונס ביא: ווי נעוואנגען אים קריעגען נאפטען אנראנג, עזטאל דער גיזעטצ צאהלרייכקייט אים נאמען דער דעפוטאלט בעדייטענדע הערשאפט.

אלס אללעס איז דעזע ווייט בעסטאנד פארבעריישט וואר, גינג איך מיט פארזיכ נאך יעמענדע ווייטר, לענגט דעם דאזשען (דאס אבזעהייטס דער איינסטענדע מאנשען יעגעגאיזשען דעפטליכ.) מיינען פלאן פאר, אונד שלאג איינען פערטאג מיט אזיה אב לוס וועלכעס ווייר פאן דער דעפטליכ פון אללען נאמענען געלעגענשען פעריאיגט, אונד אונס אזיה אללענגען אויפגעשאנד דער ווידען עריגענגען אונד קריעג נעגען דיא מיזקען בעגיינגען ווידען. דאנן אללטען ווייר איך מיט הילפסבריפפען אונטערשטעט ווערדען, פאן וועגען שפפטע איך נאך אפטערדאם וזכטע מיזאהע אים הייזע אזהרדען בריזעדס איך, אבערגאנג איזאך איינען

ציטרוג. איין אראבער ערשאפט גאדאן, ווארעגד ער דיא ביבעל לאן, איין אנדערער אראבער טרעגנטע זיינען קאפף פאם רומפפע אונד שטעלכטע אידן איך איינען שפעס. דיא אראבער שטראמטען אין דיא שטאדט הנינין אונד טאדטעטען יעדערמאן, דער אהנגען בעגעגנעטע; גגנדע וואורדע גיעמאנ- דען ערזיעזען, ווידערשטאנד וואורדע ניכט געלים- טעס. דיא איגיואהנער שלאפסען זיך אין דיא הייזער אין, אללין דיא טהירען וואורדען ערבראכען אונד דאנן בעגאנגן אין דען שטראססען, אויף דעם מארקט- פלאטעע אונד אין דען באזארען איינע פרכטבארע מעטעגליא. אין אינגעל דיא דערארטיג מיט טאר- טען אונד שטערבענדען געפללט, דאס ווייר ניכט פארבייא געלאנגען קאנגטען. דאס בלוטבאד דויער- טע בין אכט אזהר, דאנן לייעס דער מאהדי פער- קונדיגען, אללאה (גאטט) האטטע אזהם אפפענ- בארט, דאס דיא שלאכטעריא אויפהאלטן מיססע. דיעס וואורדע אין דען שטראססען איסגעריסען אונד דיעזענגען, וועלכע נאך אין פערשטעקטע וואהנען, וואור- דען אויפגעפאהרדערט, הערפאר-צוקאמטען. פאן 42 גרעכען ענטקאמען ניר אכט. דיא עזען זיהען אים דארפע וואורדען עבענפאללס געטאדטעט. איך זאה גאדאנס הייפט אויף איינען שפעס. דאסוולבע וואורדע נאך אמזהרמאן געבראכט אונד דעם מאהדי צו פיסען גיעדעריגעלעגט. אין גרייסמעגעס ווילדעס לאכען אומשפעילטע דיא ליפפען דעם מאהדי. דאנ- גע בליקקטע ער אויף דאס אנטרטשין זיינעס איינ- סטיגען פינדעס. „אאטט זיא געפיזוגן?“ דיעזע ער אים, מאנן דיעס גאדאן זין? דער קאפף וואורדע זאדאנן וועגגעטראגען. מאנגער הייפטען דאאדע אים דעס הייפטע אונד באדטע גאדאנס אונד שפיגען דאס גזוכט אן! דער דאפער גאדאנס וואורדע אין קריעג שטקקע צערשנטטען.“ — יעטצט לעגט איך דאס פאן גאדאנס איינעגער תאגד געשרייבענע מאגעזין פאר, יעלכעס גגגגן גלארטמאן אין עגגלאנד איינע פרכטבארע וואטה הערפאהרגעבראכט האט, דא דאראיס צו עזיעהען אזיט. דאס דער פאלל באדטהוס אונד דער מאר דעס מאפפע רן גגגגלאס גיר דורך דיא שיאנגע. דע אינגגשלאסענהייט גלארטמאנס הערבייגע- פרדט וואורדע. דיא לעטטע נאטטען דעס מאגע- בוכעס איזט פאם 14. דעגעמבער אונד לייטעט: „גין גגבעט אכט, יעגן דיא הולפע, דיא איך פער- לאנגט דאבע — איך דאבע ניר אים עזיא הונדערט מאגן גגבעגען — ניכט אין פיעדעגען מאגען דער אזיט. זא דרייפטע באדטהוס פאללען, אונד איך דאבע דאס בעטטע פיר דיא עזדע אזיעדעס פאר- טעראנדעס געטראן. — בליבט געזונד. ק. פ. גארדאן.“

גראפט מאשינע איזט דארט אין טראנגהיים, וועל- כע פאם וואססער אין בעיעגונג גגעגעטצט דורך דיי- בונג עלעקטריציטאט ערציגט. דיעזע וואורד אן דראהטען אין 300 ארטשאפטען געליטעט. פאן דע- גגן פיעלע אין זעהר גראפער עגטפערנונג לייגגן, פארליפען וואורד דיא איינריכטונג צו טעלעפאנען בעגיטצט, אין דער שטאדט בוכפאלא אללין זונד 15 הונדערט טעלעפאנליטונגגן אין פערוענדונג, שפאטער דאן אלל דיא אינגעריעדע פאללרפאט צור איינריכטונג עלעקטרישער בעליכטונגגן פע- לער ארטשאפטען פערוענדעט וואורדען, וא עטצט דיא טעלעגראפע, יאהרלינגס אונד אינגעזונדע גאזבעליכטונג איינגעפיהרט איזט.

* (אבערדאס גגדע דעגדע גע- גגראל גארד אן) ערצאהלט אין גריעכע, נאמענס פגגאגגא, ווערלער אין כארטהאס וואה- רענד דער בעלאגערונג ווייטטע, פאלגענדע האאר- שטייבענדע איגגעלהיטען: „ווי האבען הונגער גגלטטען, גארדאן האטטע עטוואס צוגעבאק אונד מעהל אים פאלאסט. איגגע איראפאער האבען גראו גגגעפטען. דיא עגיפטער האבען אללעס גע- גגפטען, וא דיא ווישטען. אין עוערטטייט וואר איגגע דעליקאטעסטע אונד וואורדע מיט אכט דאללארס (16 פל.) בעצאהלט. איך כאטצען, האט- טען אי. ז. ווי. לעסען זיך דיא עגיפטער שמעקען. פאראו פאטטא פיהרטע דיא טרופפען, וועלכע דאס טהאר בעיאבטען, דורך וועלכעס דער פיגד איגג- דראגג, הגיעע אונד בראכטע זא נאך דער אג- דעגן זוטע דער שטאדט. ווערער גארדאן גארדאר- גגגגד עמאגד וואסטע וזאס דאפאן. איך בעפאגד מיך מיט נאך יעכען גרעכען אן דער נאהע דעס בעטטהוגגס אלס ווי איגגן פרכטבארליכגן לאגד הטען, דער פאן דעם שרייען פאן מאגגערן אונד דעם לוטען ווערקלאגגן פאן פרייגן הערצזערדען שען. נאהער אונד נאהער כאם דיעזער לאגד, דער אגמטער לייטער וואורדע אונד אגגערע אדרען בעטטבטע. מאגגער מיט פרכטבארען וואורדען אן אדרען גגגגבטערן אונד גלערערן אגגטען פאראו בער. דעגגן פרייגן אן עערריסטגגגן גגגראגדען מיט אפפעלאטעס האאדע שרייגגד פאלגטען. ווי אייגען אייך דאס דאך אונד פלוכטעטען. דאגן אן אין הוגגן, פערבאריכאדוטען דיא טרוגגען אונד פגגגסטער, אונד שלאפסען אגגס אן איגגעס צגמטער אין. ווא איך עגגטקאם ווילל איך שפאטער ערצאה- לען, וא דאבען מיך גגפאגגגן. ווא גארדאן אפאשא גגשטאבען דיא דיא אגגאבען. דאס ער עגגטיג דער אייך דען שטיפען דעס פאראפטעס אדער אייך דעס ווגגע נאך דעס הייזע דעס אפטערדייבשען קאגגוגס גגשטאדטע וואורדע, וזגד לוגגן, ערלע- מאן אין כארטהוס ווייס, ווא זיך דאס ערגאגגגס

ציטרוג. אין אראבער ערשאפט גאדאן, ווארעגד ער דיא ביבעל לאן, אין אנדערער אראבער טרעגנ- טע זיינען קאפף פאם רומפפע אונד שטעלכטע אידן איך איינען שפעס. דיא אראבער שטראמטען אין דיא שטאדט הנינין אונד טאדטעטען יעדערמאן, דער אהנגען בעגעגנעטע; גגגדע וואורדע געמאנ- דען ערזיעזען, ווידערשטאנד וואורדע ניכט געלים- טעס. דיא איגיואהנער שלאפסען זיך אין דיא הייזער אין, אללין דיא טהירען וואורדען ערבראכען אונד דאנן בעגאנגן אין דען שטראססען, אויף דעם מארקט- פלאטעע אונד אין דען באזארען איגגע פרכטבארע מעטעגליא. אין אינגעל דיא דערארטיג מיט טאר- טען אונד שטערבענדען געפללט, דאס ווייר ניכט פארבייא געלאנגען קאנגטען. דאס בלוטבאד דויער- טע בין אכט אזהר, דאנן לייעס דער מאהדי פער- קונדיגען, אללאה (גאטט) האטטע אזהם אפפענ- בארט, דאס דיא שלאכטעריא אויפהאלטן מיססע. דיעס וואורדע אין דען שטראססען איסגעריסען אונד דעזענגען, וועלכע נאך אין פערשטעקטע וואהנען, וואור- דען אויפגעפאהרדערט, הערפאר-צוקאמטען. פאן 42 גרעכען ענטקאמען ניר אכט. דיא עזען זיהען אים דארפע וואורדען עבענפאללס געטאדטעט. איך זאה גאדאנס הייפט אויף איינען שפעס. דאסוולבע וואורדע נאך אמזהרמאן געבראכט אונד דעם מאהדי צו פיסען גיעדעריגעלעגט. אין גרייסמעגעס ווילדעס לאכען אומשפעילטע דיא ליפפען דעם מאהדי. דאנ- גע בליקקטע ער אויף דאס אנטרטשין זיינעס איינ- סטיגען פינדעס. „אאטט זיא געפיזוגן?“ דיעזע ער אים, מאנן דיעס גאדאן זין? דער קאפף וואורדע זאדאנן וועגגעטראגען. מאנגער הייפטען דאאדע אים דעס הייפטע אונד באדטע גאדאנס אונד שפיגען דאס גזוכט אן! דער דאפער גאדאנס וואורדע אין קריעג שטקקע צערשנטטען.“ — יעטצט לעגט איך דאס פאן גאדאנס איינעגער תאגד געשרייבענע מאגעזין פאר, יעלכעס גגגגן גלארטמאן אין עגגלאנד איינע פרכטבארע וואטה הערפאהרגעבראכט האט, דא דאראיס צו עזיעהען אזיט. דאס דער פאלל באדטהוס אונד דער מאר דעס מאפפע רן גגגגלאס גיר דורך דיא שיאנגע. דע אינגגשלאסענהייט גלארטמאנס הערבייגע- פרדט וואורדע. דיא לעטטע נאטטען דעס מאגע- בוכעס איזט פאם 14. דעגעמבער אונד לייטעט: „גין גגבעט אכט, יעגן דיא הולפע, דיא איך פער- לאנגט דאבע — איך דאבע ניר אים עזיא הונדערט מאגן גגבעגען — ניכט אין פיעדעגען מאגען דער אזיט. זא דרייפטע באדטהוס פאללען, אונד איך דאבע דאס בעטטע פיר דיא עזדע אזיעדעס פאר- טעראנדעס געטראן. — בליבט געזונד. ק. פ. גארדאן.“

דיא אפטער דער דאבארא.

היסטאריישער ראמאן איז דעם 17-טען יאהרהונדערטס.

(162-טע פארזעצונג.)

איינע דער פארנעהמסטען עריגענגען וואר איואך דאפון אין ווערי איינגעקלאמטער אונד זעהר ווייטער מאגן. דיעזע דאבבטע מיזן אלל דען נאפטען שטעדטן אבער דאס גאנצליכע דאזיגדעלעגענ אונדעס פאלקעס אין זיך, אונד וואר בעליט, גוט אונד בלוט אן דיא אונבאדאנגיגקייט אזיאטען צו זעטצען. אללע זיינע פריעדע טראטען אונס ביא: ווי נעוואנגען אים קריעגען נאפטען אנראנג, עזטאל דער גיזעטצ צאהלרייכקייט אים נאמען דער דעפוטאלט בעדייטענדע הערשאפט.

אלס אללעס איז דעזע ווייט בעסטאנד פארבעריישט וואר, גינג איך מיט פארזיכ נאך יעמענדע ווייטר, לענגט דעם דאזשען (דאס אבזעהייטס דער איינסטענדע מאנשען יעגעגאיזשען דעפטליכ.) מיינען פלאן פאר, אונד שלאג איינען פערטאג מיט אזיה אב לוס וועלכעס ווייר פאן דער דעפטליכ פון אללען נאמענען געלעגענשען פעריאיגט, אונד אונס אזיה אללענגען אויפגעשאנד דער ווידען עריגענגען אונד קריעג נגגגן דיא מיזקען בעגיינגען ווידען. דאנן אללטען ווייר איך מיט הילפסבריפפען אונטערשטעט ווערדען, פאן וועגען שפפטע איך נאך אפטערדאם וזכטע מיזאהע אים הייזע אזהרדען בריזעדס איך, אבערגאנג איזאך איינען

פאם איסלאנדע פארגעגאמענע צאללערהאנדלונג איף אונזערע דאזיגע איסגעפיהרטען פראזיקטע, זא ווערד וואהרשיינלעך דאך דיעזע פאללאנג ווערד פאן אונגארן נאך פאן אסטערייך דורכגעפיהרט ווערדען. בעפאר דער געזאממטאיסגליך צור פעראנטווארטונג פארלעגט.

ענדלעך ווערד איך דאס איבערגעקאממען מיט רומאנען אין צאללאנגעלעגענהייטען אין דיא פערהאנדלונג מיטאיינבעצאגען ווערדען מיסען, דא דיא רומאנען טראטץ דעם שריפטלעכען איבערגעקאממענעם דעם אונגארישען האנדעלסלייטען אללערליא געגעגליען מאכען.

אין פיהרען יאהרען האטטען דיא איסגלייכספערהאנדלונגען זאזואהל אין אסטערייך אלס אין אונגארן איגע געוויסע איפרעגונג הערפאגרופען, אינדעם מאן דיעסזייטס ווא יענזייטס דער לייטהא פארטהילע פיר זיך צו ערדענען זוכטע. —

הייטע איז עס גאנץ אנדערס געוואָרדען; הייטע מיסען זיך דיא בידען ריכטהאלטען מיט פעראינטען קראפטען ווערען. אים דיא אנגריפפע דער פיעלען געגנער איף ווירטשאפטליכעם גע-ביעטע אבצושלאגען. דענן הייטע האבען פאסט אללע לאנדער איראפאס מאסרעגעלן געטראפפען, אום אהרע לאנדווירטהשאפט איגר אינדוסטריע דורך דאס אינפהרצאללע צו שיטצען. אונד דאס דורך זונד דיא אינגאריישען נאטורפראדוקטע אונד דיא אסטערייכישע אינדוסטריע דאס געטראפפען וואָרדען, אינד ווירד יעטצט אהרעיזיס אין שטעטע צאהל נאטהיג ווערדען.

דאיום ווירד דיא איסגלייכספערהאנדלונג דיעסמאל יאהרשיינליך רעכט גלאטט פערלייפען; ווייל שאן דיא פיעלען איסזאטרטען גענגער דאס אינטראכטענע צוזאממענגעהען דער בידען טהיילע דער מאנארכיע האבסט נאטהווענדיג מאכען.

פערשיעדענע נייאגקייטען.

* (איזראעליטישע מאטריקעלבעצירקע.) דער אינגאריש קולטוס- אונד אונטערריכטסמיניסטער האט אם 23-טען דיעזעס אן זאממטליכע מיניסטיען דעם לאנדעס איינען פעראלאסט געריכטעט, דער דיא אנארדנונג טריפפט, דאס אין איינער געמיינדע צוויא אדער נאך מעהר מאטריקעלפיהרונגען פאן נון אב גיכט בעשטעהען דירפען. (ביזהער האבען ארטהאדאקסע, נעגלאנע, אונד שטאטסקוא- געמיינדען עדע איינע איינגענע מאטריקעלפיהרונג געהאבט.) פערנער מיסען אים גאנצען לאנדע מאטריקעלבעצירקע איינגעפיהרט ווערדען, דיא זא גראס זיין מיסען. דאס וא איינען קויאלפיצירטען

פאלייטאן.

„מוהמע פרוממעט.

(ווייטערגעלעזען דעם אנפאנג דיעזעס יאהרהונדערטס.)

I.

דאס יעטציגע יאהרהונדערט וואר נאך קיין גאנצעס יאהר אלט, עס קאנטע נאך ניכט אללין גערהען, אונד וואהרלאנגע דאס גאנצלאנגע געפיהרט פאן נאר גראסען ציעהערן. אלס דיא וואהרן: נאפאלעאן באנאפארטע, פירסט מעטטערניך, וועללינגטאן, מאללייאנד; מיט קאנאנען שיססען אונד מאן עס אין דען שלאף, קריעגסלאדס וואר זיין וויינענגליעד, מיט מעטשגלוט וואורדע עס נעוויגט. אונד וויא דיא היאנע נאהרטע עס זיך פאן לייבען.

צוואר וואר איין נייעס ליכט אם הימעל איפגעשיעגען; עס שטראהלטע דאס דיא אגנע דער פריההייט; דענן „פריההייט, גלייכהייט, ברידערליכקייט" וואר איף דען פאהנען דער פראנצאזישען רעוואלוציאן געשריעבען, דיא אללגעמיינען מענשענרעכטע וואהרן פערקינדעט וואָרדען אין פראנקרייך נאך עס נור פראנצאזען קיינע דורך רעליגיאנען אדער אבשטאמענג געשיעדענען קלאסען מעהר, אונד דער וועגען איינאאס אטהמעטע דיא אויס פראנקרייך וועהענדען לייסטע אונד אדענען איין.

דיא פריההייט אבער, דיא דאס פראנצאזישע רעוואלוציאן ערזיגנען, וואר צו גרוואלטאם הערבייגעפיהרט וואָרדען. אונד דיא מענשהייט פעלגטע זעלטען דאס ענדע צו הייסען. וואס איהר דורך פריהר אונד שרעקס אויסגעדראנגען וווערד. „ניכט אים גאללענדען דאנגע, ניכט אים

מאטריקעלפיהרער האלטען קאנגען. יערע ארט שאפט מיט צו איינגער איינעס איראלייטישען מאטריקעל-בעצירק געהאבען. וא דער מיטטעלפונקט איינעס זאלכען מאטריקעלבעצירקעס זיין זאלל, וועפעל אונד וועלכע געמיינדען צו דעמזעלבען גערעכנען זאללען, דאס בעדאכט האט דער לייטער דער איזראעליטישען אנגעלעגענהייטען אים קולטוס-מיניסטעריאם (מיניסטעריאלראטה אלבערט פאן בערזעוויטץ) בעריטס איין גוטאכטען פאר-געלעגט. דיעזעס גוטאכטען איבערשיקט דער קולטוסמיניסטער אן אממטליכע מיניסטיען דעס לאנדעס מיט דער איפפאהרונג, דאס וא איף איהרע מיינונג בעצוגליך דער איינטהילונג דער מאטריקעלבעצירקע דעס קולטוסמיניסטער אינטערבריטען, אונד זיך איהר דארבער איסערן אללען, דאס דארט וא מעהרערע געמיינדען זונד, וועלכע דיא מאטריקעלפיהרונג איבערלאסען ווערדען זאלל. — דאס איזט דער איינגעגליכע קערן דער מיניסטעריעללען פעראנטווארטונג. דיא ניכט פערפעהלען ווירד, אין יידשען קרייזען בעדייטענדעס איפ-זעהען צו ערעגען: דענן מאן מיסטע איינפאך בלייבען, וווען מאן הערען ניכט איינען שריטט צור אנגזואציאן דער געמיינדען, אדער ריכטיגער צור פערא-יינונג דער יידישען פארטיען ערבלוקען וואללטע. דער קולטוסמיניסטער שיען דאס הערייס-ציפפלען, אונד אום דעם פערדאכטע ניכט צו פע-פאללען, דאס ער איף דיא דעלעגאטע איבערצי-גונג דער איינען אדער אנדערען פארטיא איינען גמיינסענסטיאנג איפאיבען וואללע. שליעסט ער דען ערלאסס מיט פארגעגעבעס זאטען: „דיא פאן איזראעליטישען געמיינדען אן דאס קולטוסמינ-טעריאם שאן איינגעלאנגטען אדער ערסט איינ-לאנגענדען שטאטטען, ווערדען ערסט דאנן צור פערהאנדלונג געלאנגען, וואנן דיא איזראעליטישען מאטריקעל-בעצירקע שאן איינגעטהיילט אונד פעסט-געשטעללט זיין ווערדען, דאך ערקלארט איך שאן אים פאראוס, דאס אך מיט דער פעסטשטעללונג דער איזראעליטישען מאטריקעלבעצירקע גיכט דיא אבזיכט האבע, אויף דיא איזראעליטען אין רעליגיאזער בעציעהונג איינען צווייאנגאיס צואבען, איינען אין דער באלעגענהייט אונד פעסט-גע